

DESPRE RĂSPÂNDIREA TA ÎN LUME: LUI ALEX DRACE-FRANCIS, CUVÂNT DE MULȚUMIRE

Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” îl primește astăzi, printre membrii săi de onoare, pe istoricul britanic Alex Drace-Francis: un om dedicat atât trecutului nostru, cât și vieții sociale din România postcomunistă. Ne știe pe de rost, fie că-i vorba de începuturile noastre într-ale culturii moderne, fie că se limitează la cunoscuta pasiune pentru făina de porumb. Nu întâmplător, voi vorbi despre domnia sa când la persoana a treia, când la persoana doua singular.

În asemenea ocazii, este celebrat *cărturarul*, de-a lungul tuturor scrierilor sale, eu preferând, fără a omite palmaresul academic, să salut *omul* din mijlocul trăirilor lui și, mai ales, din prezențele lui în biografia celorlalți. Născut în 1971, într-o familie anglo-scoțiană, Alex Drace-Francis este profesor de istoria culturală a Europei moderne mai întâi sub egida Universității din Liverpool (2005-2011), iar din 2011 în cadrul Departamentului de Studii Europene al Universității din Amsterdam. Dar cel mai bine se prezintă el însuși, într-un interviu acordat Ancăi Șincan pentru site-ul *Lapunkt*:

În perioada '89-'91 eram cu toții fascinați de ce se întâmpla în Europa – am călătorit mult în timpul vacanțelor, ajungând în România în vara anului 1990. [...] În anii 1993-1994 m-am întors în România și am lucrat într-un domeniu mai practic, fiind administrator pe teren al unui proiect umanitar, *Scottish European Aid*, cu sediul la Botoșani, dar cu proiecte în tot județul. Aici am învățat românește și am intrat în contact cu multe aspecte ale societății românești în tranziție.

Din punct de vedere academic, Alex Drace-Francis se remarcă, în primul rând, prin cărți de autor de mare notorietate, cu aplicație la istoria Balcanilor în general, și la istoria românilor în special: teza de doctorat *The Making of Romanian Modern Culture*, din 2006, tradusă la editura Polirom în 2016, sub titlul *Geneza culturii române moderne*; urmează *The Traditions of Invention: Romanian Ethnic and Social Stereotypes in Historical Context* (2013); și nu în ultimul rând, *The Making of Mămăligă: From Imperial Recipes for Romanian National Dish* (2022), tradusă la editura Humanitas, în 2023, sub titlul *Istoria mămăligii: povestea globală a unui preparat național*. La temelia cercetărilor sale stau însă sursele cuprinse într-un volum de documente cunoscut acum în toată lumea sub titlul *European Identity: A Historical Reader* (2013). Ce îl leagă în mod deosebit de zona Balcanilor? Chiar Alex Drace-Francis ne-o spune:

După doctorat, am lucrat ca cercetător postdoctoral în cadrul proiectului *East Looks West*, tot la SSEES, condus de profesoara Wendy Bracewell. Scopul proiectului era de a cataloga, analiza și de a traduce texte de călătorie despre Europa din limbile și culturile est-europene. Era parțial un răspuns la incitantele teorii despre „Orientalism”, vehiculate în studii est-

europene și de istorici precum Larry Wolff sau Maria Todorova care cercetau originea stereotipurilor despre Europa de Est și despre Balcani. Iar noi am vrut să analizăm geografiile imaginare ale ‘esticilor’ – de fapt să interogăm această din urmă categorie identitară nu întotdeauna utilă. În același timp am încercat să punem în circulație textele care sunt utile și pentru istoria social-culturală a Europei, nu numai pentru istoria imaginarului. Din acest proiect au apărut mai multe volume, din care am editat trei, împreună cu Wendy Bracewell, anume: *A Bibliography of East European Travel Writing* (2008), *A Comparative Introduction to East European Travel Writing* (2008), și *Balkan Departures; Travel Writing from Southeastern Europe* (2009).

Între colaborările la volumele de mare prestigiu o menționăm pe aceea cu Irina Livezeanu și Thomas Ort, la capitolul de istorie culturală la *Routledge History of East-Central Europe*; apoi, împreună cu câțiva colegi, a contribuit cu articole despre cultura română la *Encyclopedia of Romantic Nationalism*, apărut la Amsterdam; a mai fost implicat în proiecte de istoriografie literară europeană concretizate, de exemplu, prin volumul *Conceptual History of European Regions*; sau în volume despre conceptele-cheie în studiul literaturii de călătorie, cum ar fi binecunoscutul *Keywords: Critical Concepts in Travel Writing*; de asemenea, a contribuit cu un capitol de sinteză despre literatura est-europeană de călătorie la volumul *Cambridge History of Travel Writing*.

Ca să fiu sincer, dragă Alex, m-a amuzat întotdeauna londonezul vorbind o limbă română foarte corectă, dar cu un vădit accent de Vârful Câmpului. În limba engleză te-ai deprins să fii, în limba română îndrăznești să speri; și niciodată singur, ci dimpreună cu oamenii la a căror viață ai pus umărul, fie că sunt din București, din Cluj sau din Iași: fie că i-ai vizitat, cu misiuni umanitare, în județul Botoșani, fie că i-ai ajutat să-și vadă istoria altfel, prin cărțile prezente acum în orice librărie de la noi. Ce am putea învăța din reușitele tale? Folosind un lexic sau altul, reluăm lumea de unde o lăsasem și ne căutăm un loc primitiv în ea; adică intrăm în mintea altora ca să ne-o însușim, din răspuțeri, ca și cum ar fi dintotdeauna a noastră. Nu putem supraviețui numai și numai din propriile priviri. Și nu existăm decât în măsura în care ne vedem și cu ochii celorlalți. Prin urmare, Alex Drace-Francis vine spre români cu blândețe, cu prezumția descoperirii, nu cu presimțirea dezastrului. Bunăoară aici, în Institutul „A. D. Xenopol”, a poposit pentru prima oară în 1997. Și nu doar atât: odată cu redeschiderea Consiliul Britanic, într-un sfârșit de noiembrie 2003, în prezența ambasadorului Marii Britanii, ai lansat un număr 100% englezesc al revistei „Xenopoliana”; îmi amintesc că avea tema *History and Society since 1970* și reunea comunicările ținute în primăvara aceluiași an, la Colegiul Noua Europă din București.

Alex Drace-Francis contrazice vehement stereotipul englezului mizantrop, plecat în *Marele Tur* al lumii ca să ne îngrozească de barbariile Balcanilor. Sunt fericit să văd, în omul sosit de peste Canalul Mânecii, acea bucurie pe care o încearcă în preajma diferitului, a peștișului, a neașteptatului, a absconsului, a improvizatului. În peregrinările sale, Alex Drace-Francis s-a dedicat, neobosit, colecționării detaliilor care alcătuiesc identitatea fiecărui popor balcanic în parte; neuitând însă de asemănările care au așezat aceste țări într-o aceeași istorie. Călătorind, el nu supune omenirea certitudinilor sale; dimpotrivă, se pune în slujba dilemelor ei. Așa se explică participarea, ca cercetător postdoctoral, la proiectul multinațional *East looks West*, reunind, mai mult decât generos, cercetători din regiunea vizată.

Așa învățăm că graiurile de pe fața pământului sunt tot atâtea moduri de a rânduiri Universul; de a-l numi și renumi; inventariind astfel binecunoscutul, ca să găsim întruna noutăți de modă veche. Cu alte cuvinte, pentru tine călătoria nu-i doar o aventură sau încântare, ci și metodă de lucru: mă refer la așa-numita *intimitate culturală/cultural intimacy*, despre care vorbeai la Televiziunea Română, și pe care vrei s-o obții pentru studierea conjuncturilor, a micilor împrejurări care declanșează marile evenimente.

Dragă Alex, tu ai vocația bunelor întâmpinări; ești unul dintre acei prieteni care-ți ies în cale atunci când e tare frig pe lume și în ceea ce simți pentru ea. Nu întâmplător, ne-am revăzut de la aniversarea ta de 50 de ani, din vremea pandemiei, când am păstrat distanța socială ca s-o întărim pe aceea sufletească. Că fac un joc de cuvinte, nu ai lăsat doar semne ale trecerii sale prin

Moldova, ci și mărturii ale rămânerii tale aici; ești puțin din orice posibilitate, ești românul prin adopție și englezul din noi înșine. Exploratorul, grădinarul și bucătarul Drace-Francis merge pe urmele fostului Imperiu Otoman cu inocență și temeritate, cu acribie și, totodată, cu îngăduință. E fascinat tocmai de acel trecut despre care, noi, autohtonii, nu mai știm ce să mai spunem. Și are un fel anume de a ne fi aproape și reușește acest lucru de mai bine de trei decenii.

Pentru oaspetele nostru, România nu-i un simplu obiect de studiu, ci un capitol din viața personală. Dragă Alex, vremea trece, tu scrii tot mai bine în română, eu la fel de rău în engleză. Important este însă altceva: am serioase motive să cred că limba română e totuna cu drumul tău către casă. N-o să uit niciodată cel mai scurt mesaj pe care mi l-ai trimis vreodată: „It’s a boy! It’s a boy!”, din care eu trebuia să înțeleg că ți se născuse un fiu româno-englez, astăzi ajuns deja la majorat.

Adunând aceste rânduri, las pe-o hârtie încă o amintire comună; care să ducă prietenia noastră dincolo de timpul fiecăruia, împreună cu o caldă îmbrățișare a tuturor colegilor aici de față; o îmbrățișare pe care tu, dragă călătorule, s-o duci oriunde și ea să îți păstreze, mereu aproape, întreaga noastră prețuire.

Andi Mihalache